

Verdaguer a l'aula

Proposta didàctica

Tremp, juny de 2002

ÍNDEX

1. Jacint Verdaguer, poeta d'un poble	2
• Infància a Folgueroles	2
• La capa i la ploma	2
• Solcant els mars	3
• Exaltació patriòtica	3
• Últims anys: viatges i transformació interior	4
2. Què va escriure?	5
• Poesies de caire bucòlic i amorós	5
• Poesia èpica: Atlàntida (1877)	5
• Poesia mística	6
• Poesia patriòtica	6
• Llibre de viatges	7
• Articles periodístics	7
• Poètica popular	8
• Altres	8
3. Verdaguer i el Pallars	9
Poesies:	
• Lo Pirineu	10
• Noguera i Garona	11
• Cançó del Raier	12
Rondalla:	
• Ratafia	13
4. Vocabulari	14
5. Menú d'activitats	16
5.1 Juguem amb Verdaguer	16
5.2 Què en saps de Verdaguer?	18
5.3 Un toc de rima	19
5.4 El llenguatge de Verdaguer	20
5.5 De viva veu	21
Solucionari	22
6. Bibliografia	23

1. Jacint Verdaguer, poeta d'un poble

Infància a Folgueroles

En un racó assolellat de la plana de Vic, hi ha el poble de Folgueroles, on el 17 de maig de 1845 naixia Jacint Verdaguer i Santaló.

Fill d'una llar humil, la seva mare li llegia, en les llargues nits d'hivern, llibres d'història, vides de sants, contes i rondalles que el petit Cinto escoltava embadalit, tot nodrint la seva imaginació. Ella va ser qui l'influí en la seva religiositat i qui l'orientà, des de menut, cap al sacerdoci. Aquestes vivències viscudes al costat de la seva mare, per a la qual va sentir una especial veneració al llarg de la seva vida, es faran presents en molts passatges de la seva obra literària.

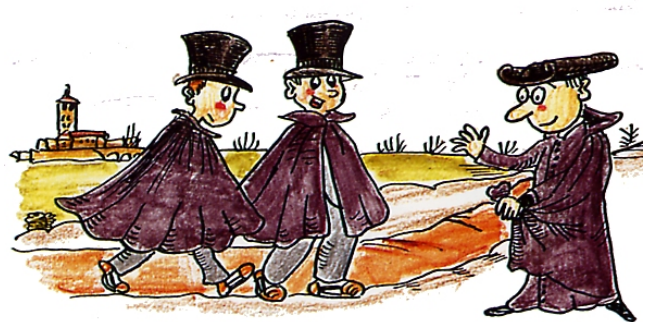
El jove Verdaguer doncs, es dedicà a recollir aspectes lèxics de la parla popular que reflectí en la seva obra i que ajudaren a la renovació de la poesia catalana. Per això doncs, la seva poesia s'arrela en el poble, en la pagesia. El pagès és la representació de l'esperit català i de la llengua de Catalunya. El camp, doncs, és símbol de tradició; la ciutat, d'innovació i, al mateix temps, de perill ideològic.

En complir els deu anys i després de cinc d'aprendre les beceroles al seu poble, Verdaguer inicià els seus estudis al seminari de Vic fins que va fer els divuit anys.

La capa i la ploma

Així doncs, infant encara, començarà a assistir a les classes del *seminari* de Vic, el qual gaudirà d'un gran prestigi.

Per tal d'alleugerir la càrrega econòmica que significava per als pares la seva carrera, entra com a mestre-estudiant a una masia prop de Folgueroles, Can Tona. Allí és on començarà a escriure l'obra que serà la més gran de la seva producció poètica.

Els *Jocs Florals*, nascuts en les festes poètiques de les antigues Corts de Provença, foren instaurats a Catalunya el 1859. La temptació i el repte de provar sort foren irresistibles per al nostre estudiant. Per fi podria demostrar al Seminari que aquell vailet de Folgueroles tenia fusta de poeta.

Tots veieren en ell el símbol de l'arrelament a la terra, l'esperança en una Catalunya nova i la revitalització de la nostra llengua. Havia nascut el poeta de Catalunya!

La seva carrera eclesiàstica anava trontollant i les seves activitats literàries eren, però, les que més li interessaven, tot i el disgust que suposava, per als seus pares.

Però, al peu d'un altar, segellava el seu compromís amb el sacerdoti, acompanyat dels qui més l'estimaven: els seus pares, que havien acarolat aquest somni des que era petit i que en alguns moments havien temut que s'esvanís.

Després d'un temps, el 1871 fou nomenat *vicari* de Vinyoles d'Oris. En aquest poble hi viurà mossèn Cinto prop de dos anys. Fou aquí a Vinyoles, que començaren a manifestar-se els primers símptomes de la seva malaltia. Els metges no en trobaven la causa.

Solcant els mars

Li convenia repòs i canvi d'aires i finalment li oferiren embarcar-se i fer de capellà en un dels vaixells del *marquès de Comillas*. D'aquesta manera, podria creuar l'Atlàntic, escenari del poema que des de feia temps tenia entre mans: l'**Atlàntida**.

Solcant els mars, li sorgiren composicions tan populars i enternidores com l'**Emigrant** que sorgí d'un fort sentiment d'enyorança que experimentà lluny de casa.

El destí va voler que es quedés com a capellà del marquès de Comillas a Barcelona. L'esperava l'etapa més gratificant de la seva vida.

Als Jocs Florals de 1877 hi presentà finalment l'*Atlàntida* i que fou premiada. És, sens dubte, l'obra que ha donat més renom internacional a Verdaguer. Es tractava d'un POETA que, enfilant paraules, havia teixit la més fabulosa de les gestes on convivia Història, Mitologia i Redempció.

Exaltació patriòtica

Verdaguer escrivia amb certa regularitat i, juntament amb el seu amic Mossèn Col·lell, escriurien pàgines gloriuses de la història del nostre poble i contribuïran al fet que Montserrat sigui considerada el Santuari espiritual de Catalunya. La seva devoció a la Moreneta li inspirarà composicions tan populars com **El Virolai**.

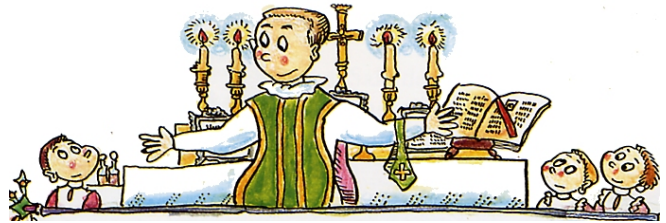
L'exaltació patriòtica que vivia aleshores, arribarà al punt més alt amb el seu poema **Canigó**, on ens conta la més bella de les gestes de la Reconquesta Catalana i que dedicà als catalans de França.

Les descripcions són delicioses i el llenguatge ric i precís. Tenia com a escenari l'immens quadre de la Geografia de la Catalunya naixent que ell havia trepitjat tantes vegades.

Últims anys: viatges i transformació interior

El fet de viure amb una de les famílies més riques del país, li va donar l'oportunitat de viatjar. El viatge que més el va colpir va ésser el que va fer a Terra Santa el 1886.

La profunda sensibilitat de l'home, lligada amb la seva sinceritat com a sacerdot, es veieren fortament commogudes en visitar els Sants Llocs.

Aquí comença el capítol més trist de la seva història degut a la manca de comprensió dels seus protectors. Les amistats que l'envoltaven no eren grates, especialment la família Duran, de qui primer es sentia protector i protegit, i després feren sospitar les *calúmnies* més indignes.

Refugiat a *La Gleva*, per motius de salut, va reiniciar la seva activitat poètica, aturada des de feia temps. Sentint-se desterrat, tornà a Barcelona i després de parlar amb el mateix marquès a Madrid, fou destituït del seu càrrec d'*almoïner* i les persones que més l'havien admirat el rebutjaven o l'ignoraven.

Serà llavors quan Verdaguer ventilarà el seu cas, escrivint a la premsa, una sèrie d'articles titulats **En defensa pròpia** que faran que tothom conegui la seva situació.

Quan li prohibeixen la celebració de la Missa, és quan Verdaguer es tanca en si mateix i tots els seus escrits acaben sent reflexions espirituals al costat de la seva tragèdia.

Quan per fi arriben posicions de comprensió i de positiva voluntat d'atenuar el problema per part d'algunes personalitats, Verdaguer ja era un home acabat.

Per reparar una mica la situació, li donen varies feines, però aviat es farà present la seva malaltia. Els amics d'última hora van córrer a oferir-li llocs per passar els seus darrers anys.

El 10 de juny de 1902 moria a Vallvidrera als 57 anys el "POETA DE CATALUNYA".

2. Què va escriure?

Verdaguer manifestà, de ben jove, una notable aptitud literària. Assajà diversos gèneres literaris:

Poesies de caire *bucòlic* i amorós

- *Dos màrtirs de ma Pàtria* (1865)
- *Amors d'en Jordi i na Guideta* (1865)

Poesia èpica: *Atlàntida* (1877)

Aquesta obra li valdrà el reconeixement literari dins i fora de Catalunya. Va guanyar un premi extraordinari als Jocs Florals de Barcelona del 1877.

Comença amb la descripció d'una gran batalla naval entre dues galeres enemigues (una de Gènova i l'altra de Venècia), on tan sols el jove *Cristòfor Colom* se'n salva. Aquest, en arribar a la platja, abraçat a un pal, és auxiliat per un vell ermità. Pocs dies després, en trobar-lo contemplant el mar, es disposa a explicar-li la història del continent que un dia ocupava el lloc d'aquelles aigües i que ara jau en la profunditat de l'oceà: l'*Atlàntida*.

Llegendes relatives als orígens d'Espanya, serveixen per situar *Hèrcules* (heroi grec) en aquest marc geogràfic on ve a socórrer la reina d'Espanya, *Pirene* que, refugiada als Pirineus, es perseguida pel monstre de tres caps i tres cossos, *Gerió*.

Gerió, perquè no se li escapi, hi cala foc. *Hèrcules* intenta salvar-la, però *Pirene*, en veure que s'està morint, li deixa el regne a canvi que elimini el vell monstre.

Gerió, en veure's acorralat per *Hèrcules*, el tempta amb una aventura més engrescadora per treure-se'l de sobre. Li parla de la reina d'*Atlàntida*, *Hesperis*, vídua d'*Àtlas*, i del brot més alt del *Taronger d'Or* que ha d'aconseguir si vol esposar-la, però caldrà que mati el drac que guarda el paradisiac jardí de les *Hespèrides*.

Hèrcules ho aconsegueix i se'n va a plantar la branca del *Taronger* a *Gades*. Això serà el signe de la fi de l'*Atlàntida*.

D'altra banda, els *Atlans*, fills d'*Hesperis*, combaten amb *Hèrcules*. L'heroi aconsegueix esquivar-los i comença a donar cops a la muntanya de *Calpe*, que era el cim que lligava Europa i Àfrica.

Sent que la força per partir la roca li és donada per l'Àngel exterminador, enviat per fer desaparèixer l'*Atlàntida* i dividir la terra en continents.

Les aigües s'obren pas entre la muntanya i les fortes onades comencen a envair les terres de l'*Atlàntida*.

Quan les aigües ja uneixen els dos mars, Hèrcules busca Hespèris i la porta cap a Gades. Aquesta acaba morint i Hèrcules funda pobles i ciutats, entre ells Barcelona.

En baixar el nivell de les aigües de la Mediterrània, queden al descobert noves illes, de les quals brota el volcà del Teide, simbolitzant el naixement de la nova Espanya.

Finalitzat el relat de l'ermità, Colom sent el desig de cercar i cristianitzar el món que hi ha d'haver més enllà de l'Atlàntic.

Verdaguer combinà elements mitològics i cristians lligant tres temes principals: l'enfonsament de l'Atlàntida, la naixença d'Espanya i el descobriment d'Amèrica.

L'Atlàntida, inspiració d'Antoni Gaudí

Com a homenatge al desaparegut marquès de Comillas (protector de Mossèn Cinto Verdaguer), aquest i Gaudí, juntament amb Güell, van concebre en la monumental portalada de la finca Güell, la materialització del càntic del poema verdaguerià.

La famosa porta del drac és una sinuosa barreja d'arquitectura, poesia i astrologia, impulsada per la inspiració de Verdaguer, la il·lusió de Güell i la tècnica d'Antoni Gaudí

L'episodi en què es basa la portalada és l'episodi en el qual Hèrcules, el mitològic forçut ha d'aconseguir les pomes d'or del jardí on les Hespèrides conreen un pomer mitològic que dona fruits d'or. El jardí és custodiat pel terrible drac Ladó. Per entrar-hi, Hèrcules ha de reduir-lo primer i després encadenar-lo, cosa que evidentment aconsegueix.

Avui en dia, un pomer d'antimoni reviu el pomer d'or i els oms, pollancres i salzes, que encara ombregen al jardí de la Catedral Gaudí, evocuen les Hespèrides del mitològic jardí.

Poesia mística

Goigs, càntics religiosos i poemes que publicava a la revista *La veu de Montserrat*. En aquest context de militància religiosa apareixen diferents reculls com el seu conegut **Idil·lis i cants místics (1879)**

Poesia patriòtica

De molt jove, Verdaguer alternà el somni èpic de l'Atlàntida, la poesia religiosa amb els poemes d'exaltació patriòtica:

Pàtria (1888)

Aquesta obra, juntament amb altres d'aquest sector, presenten l'exaltació romàntica d'uns episodis cabdals de la història catalana: l'inici de la Guerra dels Segadors (1640), l'Onze de Setembre de 1714 i la Guerra Napoleònica (1808-1814).

Canigó (1885)

Aquest gran poema representa la culminació d'aquesta doble restauració catalana i cristiana. Verdaguer canta els orígens de la Catalunya cristiana en l'obra més ambiciosa, personal i representativa del poeta.

El poema s'obre a l'*ermitatge* de Sant Martí on el jove *Gentil*, acompanyat de son pare (el *comte Tallaferro*) i el seu oncle (*Guifré de Cerdanya*) és armat cavaller i s' enamora de *Griselda*.

El comte *Guifré* li encomana que vigili el *castell de Rià* per si arriben els sarraïns.

El jove, però, cridat per la màgia del *Canigó*, abandona la guàrdia i s' enfila a la muntanya on és rebut per *Flordeneu*, la reina de les fades, que ha pres la figura i la fisonomia de *Griselda*.

S'acompleix l'encís i *Gentil* es lliura a la voluntat de la fada que se l' enduu al seu palau del *Cadí*. Els dos amants emprenen un viatge per tot el Pirineu convertit pel poeta en una fastuosa visió, a vol d'ocell, que culmina a la *Maleïda*.

Mentrestant, els sarraïns han arribat per aquestes terres i han vençut, ferit i fet presonar a *Tallaferro*, però, finalment, els vencerà.

Constatada la fugida i traïció de *Gentil*, *Guifré* el troba al cap de la muntanya cantant lènguidament tres dies després de la seva fugida. L' estimba en un atac d'ira i les fades recullen el cos sense vida de *Gentil*. Es fa l'enterrament cristià de *Gentil*, i *Guifré*, penedit, decideix de fundar un monestir al peu del *Canigó*.

Canigó és l'aurora cristiana de Catalunya. És el triomf del cristianisme sobre les *forces paganes* i el naixement cristià, de la pàtria catalana.

Llibre de viatges

Jacint Verdaguer havia tingut sempre l'afecció de viatjar i molt d'interès per conèixer món. La seva primera publicació d'aquesta temàtica va ser **Excursions i viatges (1887)**

Arran del seu viatge a Terra Santa publicà el seu **Dietari d'un pelegrí a Terra Santa (1889)**. Durant aquest viatge va recollir material per alguns llibres de poesia: com **Jesús Infant** (trilogia poètica composta a partir de les seves vivències a Palestina i formada per tres llibres: *Nazaret (1890)*, *Betlem (1891)* i *La fugida a Egipte (1893)*).

Articles periodístics

En defensa pròpia (1895), és un recull d'articles escrits arrel de les injustícies que li recauen per part de les persones que més l'havien admirat i que ara el rebutjaven i l'ignoraven.

Poètica popular

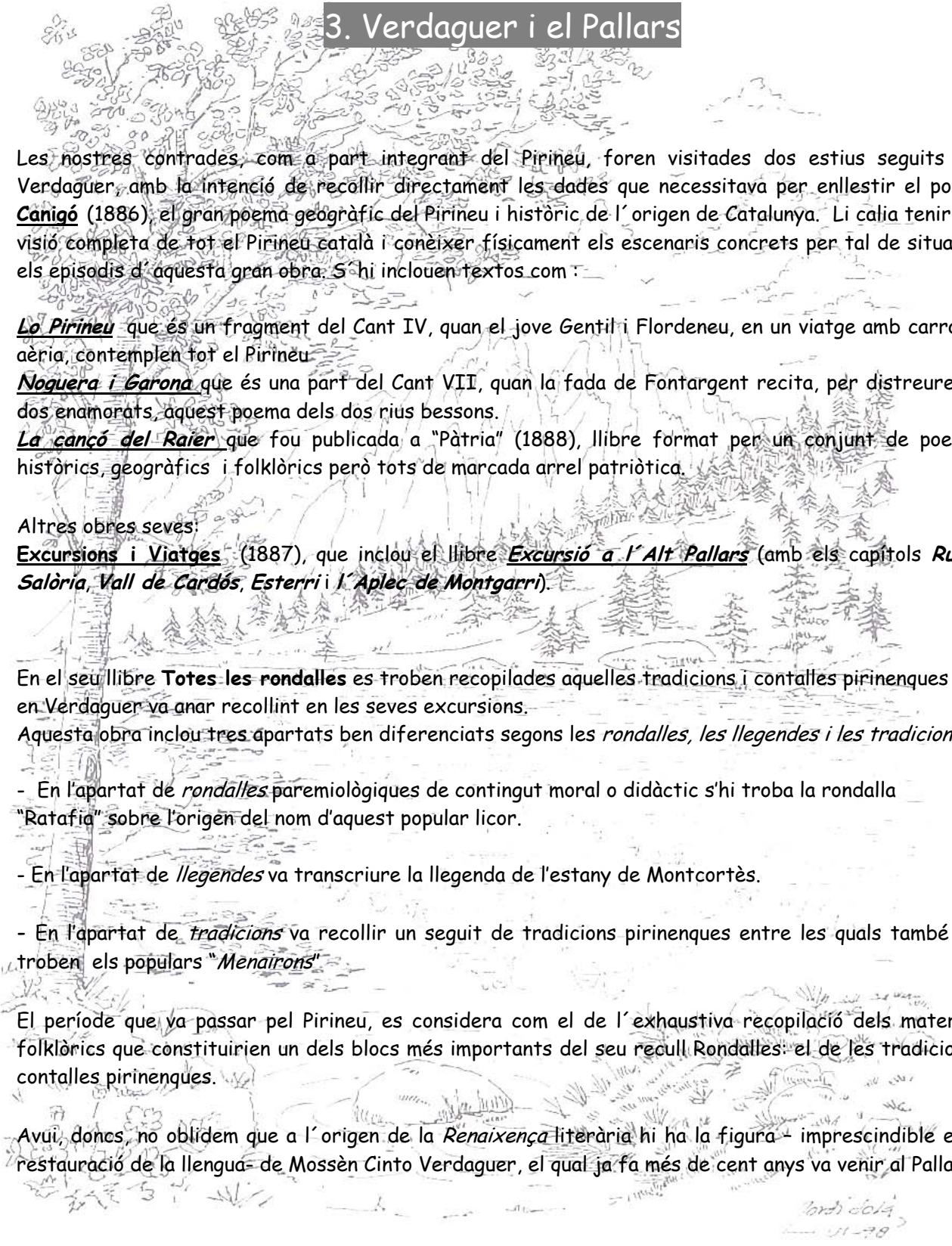
De ben jovenet, Verdaguer se sentí atret per les *Rondalles* i, al llarg dels seus viatges i excursions les va anar recopilant. Aquestes es troben en el seu volum pòstum **Totes les rondalles**.

Per una banda, aquesta afecció a les rondalles és deguda a la seva mare, tal i com demostrà una carta que va escriure després de la mort d'aquesta on deixa anar un plany degut a la seva absència i alhora, al seu bell record on li cantava belles rondalles de reis i comtes. A més a més, de ben petit havia fet llargues estones de guàrdia als ramats dels pastors per tal que aquests li contessin rondalles i li cantessin cançons

Altres

A més, la seva trajectòria inclou narracions fantasioses, escrits autobiogràfics, un extens Epistolari, un recull de Poesies juvenils inèdites, , un aplec de Discursos, un volum sobre Folklore i acceptà la direcció literària d'algunes revistes.

3. Verdaguer i el Pallars

Les nostres contrades, com a part integrant del Pirineu, foren visitades dos estius seguits per Verdaguer, amb la intenció de recollir directament les dades que necessitava per enllestir el poema Canigó (1886), el gran poema geogràfic del Pirineu i històric de l'origen de Catalunya. Li calia tenir una visió completa de tot el Pirineu català i conèixer físicament els escenaris concrets per tal de situar-hi els episodis d'aquesta gran obra. S'hi inclouen textos com:

Lo Pirineu que és un fragment del Cant IV, quan el jove Gentil i Flordeneu, en un viatge amb carrossa aèria, contemplen tot el Pirineu.

Noquera i Garona que és una part del Cant VII, quan la fada de Fontargent recita, per distreure els dos enamorats, aquest poema dels dos rius bessons.

La cançó del Raier que fou publicada a "Pàtria" (1888), llibre format per un conjunt de poemes històrics, geogràfics i folklòrics però tots de marcada arrel patriòtica.

Altres obres seves:

Excursions i Viatges (1887), que inclou el llibre Excursió a l'Alt Pallars (amb els capítols *Rubió, Salòria, Vall de Cardós, Esterri i l'Aplec de Montgarri*).

En el seu llibre **Totes les rondalles** es troben recopilades aquelles tradicions i contalles pirinenques que en Verdaguer va anar recollint en les seves excursions.

Aquesta obra inclou tres apartats ben diferenciats segons les *rondalles*, les *llegendes* i les *tradicions*.

- En l'apartat de *rondalles* paremiològiques de contingut moral o didàctic s'hi troba la rondalla "Ratafia" sobre l'origen del nom d'aquest popular licor.
- En l'apartat de *llegendes* va transcriure la llegenda de l'estany de Montcortès.
- En l'apartat de *tradicions* va recollir un seguit de tradicions pirinenques entre les quals també s'hi troben els populars "Menairons".

El període que va passar pel Pirineu, es considera com el de l'exhaustiva recopilació dels materials folklòrics que constituïrien un dels blocs més importants del seu recull *Rondalles*: el de les tradicions i contalles pirinenques.

Avui, doncs, no oblidem que a l'origen de la *Renaixença* literària hi ha la figura - imprescindible en la restauració de la llengua - de Mossèn Cinto Verdaguer, el qual ja fa més de cent anys va venir al Pallars

Lo Pirineu

Lo riu de Santa Magdalena ombrívol
cap a Occident la Fada ribereja,
passant pel bosc, perquè Gentil no veja
de Sant Joan de l'Erm los ermitans.
De cim en cim va de Rubió a Pentina,
i, sota Bresca en Collegats, li ensenya
la rica Argenteria que en la penya
parà algun geni amb enciseres mans.

Cortinatges de tosca i brodadures,
cascades d'argent fos en l'aire preses,
garlandes d'heura en rics calats suspeses,
d'alguna fada finestró diví,
de lliri d'aigua i de roser poncelles,
com ulls closos de verges que hi somnien
tot hi és blanc, com los coloms que hi nien
papallones gentils d'aquell jardí.

Volant als cingles de Monsèn, li ensenya
les cascades bellíssimes de Gerri,
i en Cabdella, en Espot i Bisiverri
constel·lacions d'estany d'atzur i verd:
les tres valls de Pallars, que la calitja
de boirina amb son ròssec emmantella,
li semblen solcs que gegantina rella
a les tres branques del Noguera ha obert.

Li fa veure Boí, eixa flor que es bada
d'un caos de granit en les entranyes,
i d'aqueix bosc de puigs, ombres estranyes,
la Roca dels dos Homes Encantats;
i, dant més brida a les esquerpes daines,
al cim de Neto maleït s'enfila,
com qui, vistos los baixos de la v'ila,
vol veure-la millor des dels terrats.

"Canigó" (cant IV)

Noguera i Garona

De Beret la immensa plana té la
forma de bressol,
té muntanyes per barana
on com mare aguaita el sol.
Té per alta capçalera
la muntanya de Crabera.
La geganta cordillera
per bressar sos fills la vol.

La Noguera i lo Garona
són los fills que Déu li dóna,
que ja al nàixer s'empaitaren,
corregueren i saltaren,
com dos nins juguinejant.

Noguera per Alós
tot joguinós,
Garona per Aran
tot rondinant.

La Noguera Pallaresa
se llevà més de matí;
quan del nord la vista ha presa
de migjorn pren lo camí.
Son germà, que anava a Espanya,
veu a l'altre que l'enganya,
que li deixa sols muntanya,
fent-se seu tot lojardí.

Com voluta que se'n toma en lo ver
plafó que adorna,
decantant-se cap a esquerra,
se rebat des de la serra,
'de Beret fins a Tredós.
Garona per Aran
tot rondinant.
Noguera per Alós
tot joguinós.

De Bordeus i de Tolosa
l'un abeura el gran verger,
mentres l'altre du a Tortosa
l'argent fos de Montvallier.
Travessant més d'un gorg negre,
fa el camí saltant alegre,
fins que es casa amb lo riu Segre
part damunt de Balaguer.

Tot passant pel pla d'Esterri
pel camí que baixa a Gerri, malclavada
en un llis d'herba,
ha obirat fèrrea i superba
la gran Maça de Roland.

Noguera per Alós
tot joguinós,
Garona per Aran
tot rondinant.

Espanyol que s'afrancesa,
lo Garona, mal paísà,
du a la França la riquesa
que en Espanya atresorà;
i de fonts veient-nos pobres,
a l'Atlàntic du ses sobres, mentres
poques i salobres
l'altre en du al Mediterrà.

Ah! per garba mal lligada
la d'aqueixa bessonada,
que retrau a la memòria
de més d'uns bessons la història avinguts
com gat i gos.
Garona per Aran
tot rondinant.
Noguera per Alós
tot joguinós.

Cançó del Raier

Só fill del Noguera,
dins un rai nasquí;
ma esposa és raiera
raier vull morir.

Lo bon temps del fadrinatge
lo passí fent de cuer,
mes com tinc seny i coratge
prompte em feren davanter.
D'eix cavall de la riera
prenc la brida barroera,
i als torrents i a la ribera
vaig dient: pas al raier!

Des del marge el rai cordejo
si li costa de passar,
pels congostos barranquejo
com serpent pel pedregar.
Quan per una ensopegada, s'esdevé
una embarrassada,
dono al rai una girada
que el fustam toma a aviar.

De cinc trams los rais avio
de la Pobla a Balaguer,
los empenc i los arrio
com sa rua el traginer.
Tot sovint lo rai s'apunta;
quin treball si es desconjunta,
trabucant a aquell que el munta
com cavall al cavaller!

Un matí la gent d'Esterri
m'alça el coure tot cridant,
que m'enduia cap a Gerri
lo feixuc Mall de Roland.
Jo, veient que al meu darrera
la vall tota s'eparvera,
part damunt de la ribera
lo llencí del rai estant.

De les bigues que he enraïades
se'n farien galions,
galions per les armades
de deu regnes i nacions;
pins i faigs duc cada dia,
d'avetars no en deixaria,
fins i tot enraïaria
les muntanyes a crostons.

Tot baixant rais a la plana,
cinquanta anys hi he baixat,
que és un rai la vida humana,
ne té deu cada tramet;
i davalla fugitiva
rodolant de riba en riba
fins que al mar sens vora arriba
de la fonda eternitat.

Ratafia

Si no sabeu de què li ve el nom a aqueixa estranya i gustosa bevenda tan catalana i pagesívola, jo us ho diré prou. *Mes*, abans d'esbadiar el nom, parlem de la cosa.

Què és ratafia? És una aiguardent adobada amb un tros de pell de llimona, quatre o cinc clavells, una nou moscada, una pell de nou verda partida a tallets i un bocí de canyella d'Holanda, a què alguns afegeixen un brot de menta i de marialluïsa, segons els graus d'aroma que se li vulguin donar. Tot això es posa uns quants dies a sol i a serena. Així, mica ençà, mica enllà, puix en això, com en totes les coses, cada terra fa sa guerra, així ho fan els pagesos de Catalunya, únic país en què és coneguda la ratafia. Ara vejам de què li ve aqueix nom tan estrany com el licor mateix.

Diu que una vegada, en una masia de nostra terra, s'hi trobaven tres dels seus bisbes, el de Vic, el de Barcelona i l'arquebisbe de Tarragona, esbrinant i escatint algun assumpte en petit concili territorial. Quan després d'enraonar-ho bé estigueren entesos i hagueren firmat la composta, demanaren al masiaire alguna cosa per fer-se passar la set. Ell, com a gran requisit, els tragué una ampla ampolla de ratafia, que els serví en tres gotes de cristall que els presentà en un sotacopa. La beguda era nova per a ells i els agradà, com sol agradar a tots els qui la tasten.

Quina beguda és aqueixa tan bona? -li preguntaren-. Com es diu?

- És una beguda que nosaltres ens fem -respongué el masover

- I no té nom? -replicà un dels bisbes. -Jo no n'hi sé cap -respongué el pagès.

- Doncs, ja que ningú li ha donat nom encara, donem-li'n nosaltres.-digué el bisbe-. Quin li posarem? Si en trobéssim un que fos com el segell del tractat que acabem de fer, aqueix verament seria el millor.

Els tres senyors bisbes pensaren una mica, fins que un d'ells es donà un cop de mà al front dient:

- *Rata fiat* (quedi firmat).

Amb l'aprovació dels altres dos bisbes, que celebraren l'acudit, aqueix licor català, que és el més català de tots, quedà batejat amb un nom llatí i amb ell és conegut en totes bandes

"Totes les rondalles"

4. VOCABULARI

GENERAL

- ✓ *Almoïner*: Persona que distribueix les almoines en un establiment religiós, benèfic, etc
- ✓ *Bucòlic*: Pertanyen a la vida i ocupació dels pastors.
- ✓ *Calúmnies*: Delicte que consisteix en atribuir conscientment a una persona un fet fals.
- ✓ *Èpica*: Gènere poètic que narra fets heroics.
- ✓ *Epistolari*: Col·lecció de cartes d'una mateixa època, escrites sobre temes similars o no i aplegades per tal d'ésser publicades.
- ✓ *Esposar-se*: Casar-se.
- ✓ *Folklòre*: Conjunt de tradicions (musicals, artístiques, culturals, etc), de costums, de llegendes i de dites populars.
- ✓ *Goigs*: Composició poètica cantada, generalment en llaor de la Mare de Déu o d'un sant.
- ✓ *Jocs Florals*: Certamen literari que, com a fruit del refinament cultural de la cort de Provença, fou instituït a Tolosa per a premiar les més altes virtuts poètiques. Van ser instituïts a Barcelona el 1859.
- ✓ *La Gleva*: Poble del municipi de les Masies de Voltregà (Osona), format per tres barris que es disposen entorn d'un petit pujol coronat pel santuari de *la Mare de Déu de la Gleva*, a la dreta del Ter.
- ✓ *Marquès de Comillas*: Destacat personatge de l'època estretament lligat també amb Antoni Gaudí.
- ✓ *Mística*: Relatiu o pertanyent als antics misteris religiosos.
- ✓ *Renaixença*: Procés de recuperació de la llengua i literatura catalanes dut a terme a partir de la segona meitat del segle XIX.
- ✓ *Seminari*: Institució eclesiàstica, dependent dels bisbes, destinada a formar els joves que es preparen per al sacerdoci.
- ✓ *Vicari*: Eclesiàstic que, en una parròquia, és sota l'autoritat del rector.

L' ATLÀNTIDA

- ✓ *Antoni Gaudí*: Arquitecte i artista, geni del modernisme a Catalunya
- ✓ *Atlàntida*: Segons la tradició grega, illa o continent, país dels atlants, que s'enfonsà, engolit per la mar, en una època remota
- ✓ *Àtlas*: Un dels titans, la genealogia del qual és molt diversa: fill de Jàpet i de Clímeneo d'Àsia; d'Èter i de Terra o d'Hémera; d'Urà o de Neptú i de Clit
- ✓ *Cristòfor Colom*: Navegant, descobridor d'Amèrica
- ✓ *Güell*: Família barcelonina industrial i d'origen pagès, originària de Torredembarra, on habitava el 1558 Gabriel Güell
- ✓ *Gades*: Cadis, Ciutat i capital de la província homònima, a la comunitat autònoma d'Andalusia, situada en una petita península que tanca pel sud la badia de Cadis
- ✓ *Galera*: Vaixell de guerra típicament mediterrani, de línies molt fines, ras, ormejat de veles, però mogut principalment amb remos, i armat de rostre o esperó

- ✓ *Gerió*: Gegant mític grec de tres caps i tres cossos. Hom el considerava fill de Crisaor i Cal·lírooe. Regnava sobre l'Hespèria i habitava a l'illa Erítia. Hèracles, que també matà el seu bover Euritió i el seu gos de dos caps Ortore, el matà i li arrabassà el ramat de bous.
- ✓ *Hèrcules*: Home d'una extraordinària força física o d'una complexió extraordinàriament robusta, com el déu *Hèrcules*.
- ✓ *Hespèrides*: Mítiques donzelles

CANIGÓ

- ✓ *Cadí*: Serra dels Prepirineus catalans, que s'estén en direcció W-E al llarg de 40 km, des del pas dels Gosolans fins al coll de Tancalaporta, i separa la vall de Lavansa i l'Alt Berguedà de l'Urgellet i el Baridà, bé que popularment hom estén el nom de Cadí fins al Moixeró i la Tosa d'Alp i fins al Pedraforca
- ✓ *Canigó*: Massís orogràfic dels Pirineus, el més oriental dels que depassen els 2 000 m i Poema èpic en dotze cants i un epíleg, de Jacint Verdaguer
- ✓ *Comte Guifré*: Comte de Cerdanya.
- ✓ *Comte Tallaferro*: Comte de Besalú.
- ✓ *Ermitatge*: Ermita
- ✓ *Forces paganes*: Dit dels qui adoren falsos déus, per oposició als fidels de les tres religions monoteistes: cristianisme, judaisme i islam.
- ✓ *Maleida*: Nom literari donat al massís de la *Maladeta* pels escriptors catalans del s XIX, adaptant la paraula pallesega "Maleïtes".
- ✓ *Rià (castell de)*: Poble i cap de municipi de *Rià i Cirac*, Conflent. Coronat per les ruïnes de l'antic castell de Rià.
- ✓ *Sarraïns*: Musulmà. Àrab.

5. MENÚ D'ACTIVITATS

5.1.-JUGUEM AMB VERDAGUER

- ✓ Busqueu en aquesta sopa de lletres CINC personatges del gran poema *Canigó*

P	G	A	G	U	I	F	R	E	D
Y	R	J	Ñ	E	M	I	S	U	F
N	I	I	E	N	N	O	S	A	O
V	S	N	U	E	L	T	A	E	I
J	E	O	Y	D	U	K	I	G	V
A	L	T	O	R	U	K	G	L	P
C	D	U	L	O	H	U	Y	S	O
V	A	J	O	L	Y	M	G	D	I
O	R	R	E	F	A	L	L	A	T

- ✓ Sabries identificar aquests jeroglífics?

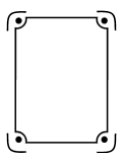
- Verdaguer era
- Títol nobiliari del mecenes de Mossèn Cinto.
- Verdaguer realitzà llargues excursions pel

e

- c

e

ε

- u

- ✓ Uneix amb fletxes cada personatge del poema de l'*Atlàntida* amb la seva descripció

Hèrcules

Pirene

Hespèrides

Hesperis

Gerió

Monstre de tres caps i tres cossos

Reina de l'Atlàntida

Reina d'Espanya

Donzelles mitològiques

Heroi mitològic grec

- ✓ Resol aquests MOTS ENCREUATS

1.- Ciutat on Verdaguer estudià per capellà 2.- Poble on va néixer Verdaguer 3.- Un dels cants més populars del nostre poeta és l'_____ 4.- Narracions breus de caràcter fantàstic, llegendari, folklòric o amb elements reals, destinats especialment a l'entreteniment dels infants i que Verdaguer va també conrear 5.- Continent que segons la llegenda l'oceà va sepultar i en porta el nom una obra de Verdaguer 6.- Nom del gran poema geogràfic del Pirineu 7.- Serralada on transcorre l'obra Canigó 8.- Heroi mític català que apareix com a protagonista en aquesta gran obra 9.- Cant dedicat a la Verge de Montserrat. 10. Primer cognom de Mossèn Cinto.

10.

1.

2.

3.

4.

5.

7.

6.

8.

9.

✓ El vostre poble o ciutat té algun carrer o plaça que porti el nom del nostre poeta o d'algun element amb el qual el puguis identificar?

✓ Per què creus que Verdaquer és anomenat "Poeta d'un poble"?

5.2.- QUÈ EN SAPS DE VERDAGUER?

✓ Digues si és veritat o mentida:

- ☐ A Verdaguer li agradava molt anar a la platja
- ☐ Verdaguer tenia una forta estimació a la seva mare
- ☐ Verdaguer va anar al seminari després de fer el servei militar
- ☐ No va obtenir mai cap premi al Jocs Florals
- ☐ Verdaguer coneixia molt bé les muntanyes dels Pirineus
- ☐ Verdaguer escrivia fent servir paraules de la parla popular.
- ☐ Verdaguer era conegut com "El poeta de Catalunya"

✓ Amb quins tres oficis o aficions es relaciona a Jacint Verdaguer?

- ☐ Capellà, poeta i novel·lista
- ☐ Excursionista, modernista i predicador
- ☐ Poeta, excursionista i capellà

✓ A quin període literari inclourieu a Verdaguer?

- ☐ El Modernisme
- ☐ La Renaixença
- ☐ L'època medieval

✓ Digues en quina capital de comarca es troba el seminari on Verdaguer va estudiar per fer-se capellà.

- ☐ Folgueroles
- ☐ Vic
- ☐ Besalú
- ☐ Tremp

5.3. - UN TOC DE RIMA

- ✓ Completa aquestes estrofes estretes dels seus poemes *Canigó*, *Pàtria* i *Atlàntida*.
Escriu a sota de cada fragment a quin creus que correspon.

Espanyol que s'afrancesa,
lo Garona, mal paisà,
du a la França la riquesa
que en Espanya _____;

(fragment de)

perdrà
malmetrà
atresorà
fracassà

Li fa veure Boí, eixa flor que es bada
d'un caos de granit en les entranyes,
i d'aqueix bosc de puigs, ombres _____.

(fragment de)

fantasmes
estranyes
amigues
pestanyes

De cinc trams los rais avio
de la Pobla a Balaguer,
los empenc i los arrio
com sa rua el _____.

(fragment de)

traginer
cavaller
raier
fuster

Des d'esta gesta d'Hèrcules, ma dolça Catalunya,
d'altre castell de roques seure pogué a redós;
de la veïna França dormí Espanya més llunyà,
fins al mar allargant-se lo _____ boirós.

(fragment de)

Llobregat
Montseny
Pirineu
Canigó

5.4.- EL LLENGUATGE DE VERDAGUER

- ✓ Busca paraules sinònimes:

Aguaitar (guaitar):

Ver:

Galions:

Atzur:

Ròssec:

Migjorn:

Abeura:

Ombrívol:

Prompte:

Emmantella:

- ✓ Canvia la forma verbal que utilitza Verdaguer en aquestes frases estretes de la cançó del Raier per la més habitual que tu utilitzaries.

Lo passí fent de cuer

Lo llencí del rai estant

- ✓ Verdaguer realitza unes descripcions dels llocs i dels personatges molt acurades. Joga a trobar tots els ADJECTIUS del cant VII del *Canigó* referent als rius Noguera i Garona i classifica'ls.

	Masculí	Femení
Singular		
Plural		

5.5.- DE VIVA VEU

- ✓ Verdaguer escriu emprant la parla popular. Mossèn Cinto, de ben petit feia servir "lo" com a article masculí. Deia "lo poble", "lo noi". També feien servir una forma diferent dels pronoms possessius. Per exemple, per dir "el meu poble", deien "mon poble". En lloc de "seves" feia servir "ses", i "sos" per "seus". Busca en els poemes adjunts CINC exemples de frases on Mossèn Cinto ha emprat aquestes formes pròpies de la parla popular.

- ✓ La ratafia és un licor d'elaboració artesanal, típic de la nostra terra. Esbrinar com s'elabora actualment i compara aquest procés amb el que ens descriu Verdaguer.

Solucionari

1. Juguem amb Verdaguer

- ✓ Guifré, Tallaferro, Griselda, Gentil, Flordeneu
- ✓ Marquès, Capellà, Pirineu
- ✓ Hèrcules: heroi mitològic grec/ Pirene: reina d' Espanya/ Hespèrides: donzelles mitològiques/ Hesperis: reina de l' Atlàntida/ Gerió: monstre de tres caps i tres cossos
- ✓ 1. Vic, 2. Folgueroles, 3. Emigrant, 4. Rondalles, 5. Atlàntida, 6. Canigó, 7. Pirineu, 8. Gentil, 9. Virolai, 10. Verdaguer
- ✓ Resposta oberta
- ✓ Resposta oberta.
Possible resposta: Perquè Verdaguer es dedicà a recollir aspectes de la parla popular, cosa que fa que la seva poesia s'arrel·li en el poble, en la pàgina. Per ell, el pagès era la representació de l' esperit i de la llengua catalanes. Per ell, el camp ho és tot, és símbol de tradició, davant la ciutat que és, en canvi, símbol d' innovació.

2. Què en saps de Verdaguer?

- ✓ F, V, F, F, V, V, V
- ✓ Poeta, excursionista i capellà
- ✓ La Renaixença
- ✓ Vic

3. Un toc de rima

- ✓ atresorà, estranyes, tragner, Pirineu

4. El llenguatge de Verdaguer

- ✓ El primer és del poema *Noguera i Garona*
El segon pertany al poema *Lo Pirineu*
El tercer pertany al poema *La canço del raier*
El quart pertany al poemari de *l' Atlàntida*
- ✓ *Guaitar*: vigilar, mirar/ *Migjorn*: migdia, migdiada, sud/ *Ver*: veritable/ *Abeura*: donar de beure al bestiar, per exemple, mullar/ *Galions*: nau/ *Ombrívol*: ombrejat, ombriu, obac,....
Atzur: blau/ *Prompte*: aviat/ *Ròssec*: rossegall, arrossegall, cua, cabellera/ *Emmantella*: cobrir
- ✓ *Lo passi fent de raier*: el vaig passar fent de raier
Lo llencí del rai estant: el vaig llençar des del mateix rai, del rai estant

5. De viva veu

- ✓ *Lo Pirineu*: Lo riu de Santa Magdalena.../ ...los ermitans/ com los coloms que hi nien/ ..amb son ròssec emmantella/ vistos los baixos de la vila.
- ✓ *Noguera i Garona*: per bressar sos fills la vol/ són los fills que Déu.../ de migjorn pren lo camí/ son germà,.../ ..tot lo jardí/... toma en lo ver/ es casa amb lo riu Segre/ lo Garona, mal paisà/ a l' Atlàntic du ses sobres.
- ✓ *Canço del Raier*: lo bon temps del fadrinatge/ lo passi fent de cuer/ ..los rais avio/ los empenc i los arrio/ com sa rua el.../ ..lo rai s'apunta/ lo feixuc Mall de Roland/ lo llencí del rai estant.
- ✓ Resposta oberta.

6. BIBLIOGRAFIA

- ✓ BOSCH, A.; JUNCEDA, J. ; *Totes les rondalles. Jacint Verdaguer*; Proa. Barcelona. 2001
- ✓ COLL, J.; *Verdaguer i el Pallars (Primer Centenari de l'excursió del poeta al Pirineu)*. Comissió per la Diada dels Raïers. La Pobla de Segur; 1983
- ✓ CÒNSUL, I.; *Els bordons de l'arpa. Antologia Jacint Verdaguer*; Proa; Barcelona; 2002
- ✓ MARTORELL, A.; PERIS, C.; Canigó. Jacint Verdaguer; Proa. Barcelona. 2002
- ✓ ROSÉS, M. C.; BAYÉS, P. *Petita història de Jacint Verdaguer*; Mediterrània; Barcelona; 1995
- ✓ TORRENTS, R.; *Verdaguer: Un poeta per a un poble*. Blume; Barcelona. 1980
- ✓ VILAMALA, J.. ; *ANTOLOGIA POÈTICA. Jacint Verdaguer*; Biblioteca Hermes; Barcelona; 1999
- ✓ "Escola Catalana: Any Verdaguer". Revista núm. 389. Publicació d'Òmnium Cultural. Abril de 2002
- ✓ *Verdaguer a l'escola: poemes i rondalles* (activitats didàctiques del SEDEC)
http://www.xtec.es/sedec/activ_primaria

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
**Centre de Recursos Pedagògics
del Pallars Jussà**

Consorci per a la Normalització Lingüística
Servei de Català del Pallars Jussà